

nus *Inst. l. 4. c. 7.*, Marcus Antonius de Dominis *Apostata de Rep. Christ. l. 1. c. 3.*, Melchior Leydekerus in *Dissert. de Lib. Eccles. Afr. et trasmarin. appellat.* alique similes. Hincmarus Remensis IX. sæculo contendit, jus appellationum tantum à Sardicensi Concilio Summo Pontifici fuisse tributum, & eum posse quidem novos dare iudices in provincia, in qua Episcopi iudicati sunt, ipsum vero causam Romæ iudicare non posse. Eadem est sententia Petri de Marca *Concord. sacer. et imper. l. 7. c. 3.*, Quesnelli *Dissert. 5. et 8. in opp. S. Leonis M.*, Du-Pinii *de Antiq. eccles. disciplin. Dissert. 2. c. 1. §. 3.*, Bohemerus etiam *Dissert. de Causis arduis, et majoribus* multa cumulat tum adversus jus iudicandi in causis majoribus, tum adversus jus appellationum, & multa item, ut ceteros mittam, habent Basnagius *Annal. polit. eccles. ad an. 347. n. 11. seq.*, Febronius *de Eccles. stat. c. 5. §. 6. n. 2.*, Van-Espenius *Jur. eccles. par. 2. tit. 10. c. 1.*, Fleuryus *Disc. 4. n. 5.*, Eybelius in libello *Quid est Papa?* Sed jus ipsum appellationum, quod in Primatu hæret, solide, copioseque, præter ceteros, tuentur Baronius *ad an. 347. n. 52. t. 4. p. 440.* ibique Pagius in *Not. n. 6. seq. p. 438. seq.*, et *ad an. 419. n. 75. t. 7. p. 179. ed. Lucae*, Bellarminus *De Rom. Pont. l. 2. c. 21. seq. opp. t. 1. p. 330. seq. ed. Ven. 1731.* Franciscus de Simeonibus *de Jud. Summ. Pont. potestat. l. 2. c. 20.* Natalis Alexander *Histor. eccles. Dissert. 28. in sæc. IV. t. 4. p. 462. et seq. ed. Ven. 1776.*, ibique notarum Auctores *p. 481. seq.*, Christianus Lupus peculiari opere *de Appellationibus Zalvenius Instit. Canon. t. 2. q. 1. c. 4. §. 5.*, Benedictus XIV. *de Synod. dioc. l. 4. c. 5. n. 2.*, Archiepiscopus Senonensis *Instruction Pastorale contenant une troisieme lettre à un Conseiller du Parlement de Paris. an. 1753.*, David in opere *Des jugemens canoniques chap. 8. art. 1.*, Gerardus Casteel *Controv. hist. eccles. contro. 31.*, Auctor dissertationis Romæ editæ *an. 1768. de Appellationibus*, Fratres Ballerini in *ed. opp. S. Leonis M. Observ. ad dissert. 5. Quesnelli t. 2. col. 927. et seq.*, ac VV. CCL. Mamachus *ad Auctorem opp. Quid est Papa? Ep. 3. p. 234. et seq. t. 1.*, & Zaccaria *Anti-Febron. t. 3. l. 3. per tot. et in Anti-Febron. vind. t. 3. Diss. 7. c. 5. et 6. p. 451. seq.*

§. XXI. Certe Christus non alios constituit Magistratus, qui ecclesiam regerent, quam Episcopos, & unum omnium caput, ac principem Summum Pontificem, qui & Episcopis, & cunctis Christianæ reipublicæ civibus dignitate, ac jurisdictione præset. Si secundum hanc Christi institutionem alicujus Episcopi iudicium emendari, abrogarique debuisset (& vero nemo non fatebitur, omnes homines errare posse, ideo-

que inventum est remedium appellationis, ut iudicis error corrigatur) quis id præstare, & quem iudicio injuria damnatus appellare potuisset? Haud sane alius Episcopus Episcopi sententiam infirmare potuisset; quoniam Christus nullam uni Episcopo supra ceteros Episcopos potestatem, & jurisdictionem attribuit. Atqui appellatio provocatio est ab inferiore iudice ad superiorem. Ergo cum omnium hominum sententiæ errori subsint, cum æquum, ac necessarium sit emendare errorem, qui alteri perniciem affert, cum hic error à superiore magistratu per appellationem sit emendandus, cum Christi institutione omnes Episcopi pares potestate sint, ac nemo in alium habeat jurisdictionem; consequens est, ut tantum Pontifex, cui uni hæc jurisdictionis, & potestas in omnes data est, aliorum Episcoporum sententias è medio tollere, atque abrogare possit. Id vero est, quod jus appellationis vocamus.

§. XXII. Post Christi mortem visum est alios etiam constituere magistratus, qui Summo Pontifici subessent, præessent tamen Episcopis; sed id sola hominum lege factum est. Nimirum cum Petrus, ejusque successores Romani Pontifices nec ubique præsto esse, nec omnibus omnium Episcoporum negotiis ubique opportune consulere possent, ecclesiastica institutione provisum est, ut unaquæque provincia haberet Antistitem, qui ejus Episcopis, & in quavis majori dicecesi unus item esset Antistes, qui & illi, & ei subjectis Episcopis præsideret. Ita Metropolitanæ, & Patriarchæ instituti sunt, omnino ex lege Ecclesiastica, non Divina; & utrisque data sunt jura eorum præfecturæ, & jurisdictionis propria. Inter cetera vero datum est jus appellationis, quod adversus Episcopi sententiam Metropolitanæ, adversus sententiam Metropolitanæ Patriarchæ competit, quod ille Episcopis, hic vero & Episcopis, & Metropolitanis superior est (1).

(1) Huc sane spectat communis regula, quæ est in Concilio Carthaginensi III. an. 397. *can. 10.* apud Labbæum *col. 1401. t. 2.* "Ut à quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, provocare liceat."

§. XXIII. Quidquid vero auctoritatis in Episcopos, Patriarchis, & Metropolitanis Ecclesiastica lege concessum est, tantum cum consensu saltem tacito, & præsumpto Summi Pontificis concedi potuit. Cum enim ipse unus ex divino instituto in Episcopos haberet potestatem, ejus sane pars ad alios transferri non poterat, nisi assentiretur ille, qui eam totam à Christo potestatem, & jurisdictionem acceperat. Sed cum Concilia in Patriarchas, & Metropolitanas contulerunt partem jurisdictionis, & potestatis, quæ Christi instituto unius Summi Pontificis propria erat cumque Pontifices id fieri siverunt, neque hi se abdicarunt potestate sua; quam à Christo habebant, neque eam Concilia ipsis eripere potuerunt.

§. XXIV. Quare Metropolitanis, & Patriarchis datum quidem est jus appellationum à sententiis Episcoporum, quoniam illos his superiores fecerat lex Ecclesiastica, hoc est ipsis attribuerat partem jurisdictionis, & potestatis, quam in Episcopos tantum summi Pontifices Divina lege obtinebant; sed hi semper potestatem, quam habebant initio, retinuerunt. Christi instituto, ab Episcopi sententia unus Pontifex appellari potuisset, lege ecclesiastica appellantur etiam Metropolitanæ, & Patriarchæ, sed semper integrum est jus appellationum quod in Primatu hæret.

§. XXV. Et quoniam prima à Christo procedens institutio Primatus erat, ut solus Pontifex confirmaret, infirmaretve sententias Episcoporum, in quos ipse unus jurisdictionem habebat; Ecclesia autem hujus potestatis participes fecit Patriarchas, & Metropolitanas, sed non eam ademit, illi cui Christus dederat; profecto Summus Pontifex non tantum à sententiis Patriarcharum, & Metropolitanarum, sed etiam illico à sententiis Episcoporum appellari potest. Illæ quidem appellationes pertinent ad summam, & supremam potestatem in omnes Episcopos Metropolitanas, Patriarchas, quam nemo communem habet cum Capite, & Principe Ecclesiæ; hæ procedunt ex eadem potestate quæ hac in parte communis facta est etiam Patriarchis, & Metropolitanis, non tamen Summo Pontifici erepta.

§. XXVI. Itaque si Pontifex statim velit cognoscere sententias Episcoporum, omissis mediis, hoc est Metropolitanis, & Patriarchis quos inter Pontificem et Episcopos lex ecclesiæ medios posuit; utitur jure, quod à Christo habuit, & quod ei integrum est relictum, etiam postquam Patriarchis, & Metropolitanis commune factum est. Lex Ecclesiæ quæ sola Patriarchas supra Episcopos constituit, eos appellandi facultatem dedit, omisso judice, quem recta appellandi ratio medium interponebat (1). An quod ex lege ecclesiastica Patriarchis licet non licebit Summo Pontifici; quem unum lex divina Episcopis superiorem fecit, & cui lex Ecclesiæ semper integram reliquit eam quoque potestatis partem, quam Patriarchis, & Metropolitanis communem fecit?

(1) Confer quæ dixi l. 1. tit. 3. Sect. 3. §. 38. not. 1. p. 209., et 210.

§. XXVII. Fieri quidem interdum potest, ut non expediat omittere medios judices, atque ad Sedem Apostolicam statim confugere; quin etiam interdum locorum distantia, fraudis metus, rerum difficultas, periculum ne resciri accurate possint, quæ procul gesta sunt facere potest; ut non videatur interponenda ad Summum Pontificem appellatio. Tunc autem ipse suo jure non utitur; sed non ideo quia peculiaribus de causis interdum non expedit, Summum Pontificem suo jure uti, exinde efficitur, ut ipse revera non habeat potestatem (1). Ea de causa Africani Patres, qui Episcoporum appellationes ad Sedem Apostolicam plus semel æquissimo animo probaverant (2), Apiarii Presbyteri appellationi modeste restiterunt (3); quoniam hæc appellatio temporis, locorum, personæ rationi minus congruere videbatur (4).

(1) Simili modo S. Bernardus l. 3. de consid. c. 4. p. 374. t. 2. ed. Mabil. Ven. 1781. aliquas reprehendit exemptiones, quæ mala afferebant, ab iisque concedendis deterere conatur Eugenium III., sed tamen non ideo negat Pontificis auctoritatem. "Sic factitando, inquit, probatis vos habere plenitudi-

, nem potestatis, sed iustitiæ forte non ita. Factis hoc, quia potestis; sed utrum & debeatis, quæstio est." Sardicenses quoque canones cum innuunt, per causas appellationum Episcoporum Romano à Pontifice delegatos in provincia iudices, vel per legatum in eam missum esse cognoscendas, pertinent ad illud, quod magis expedire videbatur, non Pontificiam auctoritatem in discrimen revocant; imo *can. 4. t. 2. col. 659. collect. Labbæi ed. Ven.* diserte memorantur causæ episcopales agenda "in urbe Roma, & in iudicio Romani Episcopi de-terminanda."

(2) Plurium appellationum Episcopaliū exempla, quæ consuetudinem ostendunt, ultro confessi sunt Africani Patres, uti constat ex Augustini epistola, quam Coustantius descripsit inter epistolas Cælestini *Ep. 1. n. 8. col. 1056.* Tum antiqua ac recentia huiusmodi exempla indicans Augustinus inquit: "quæ ut à nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo; ac tria profert exempla, eaque ex una provincia Cæsariensi, & in particulari tantum iudiciorum specie, quæ Augustini causæ congruebat; unde facilis est de aliis quoque provinciis, aliisque iudiciis conjectura. Recte in hunc locum monet Coustantius: "Apostolicæ Sedis in Afrorum iudiciis potestas addenda etiam consuetudo hic aperte prædicatur." Ipsa causa Antonii Episcopi Fussalensis, de qua Augustinus in eadem epistola loquitur, appellatio fuit primum ad Bonifacium Pontificem, cui ipse Numidiæ Primas assensus est, traditis ei commendatitiis ad eundem Bonifacium litteris, deinde ad Cælestinum, cuius iudicio Augustinus obsequutus est cum ad eum gesta transmisit.

(3) Recte observat Cardinalis Orsius *Histor. eccles. l. 27. n. 36. p. 130. t. 12. ed. Rom.*, synodicam epistolam Concilii Africani ad Cælestinum non præcipientium, atque audacter obsequentium esse; sed Afros tantum adhibere preces, quibus Pontificem rogant, ut repellat, coerceatque auctoritate sua licentiam Presbyterorum, aliorumque clericorum, qui appellationis beneficio abutebantur; eos præterea non rogare, ut omnes rejiciantur, sed ut "ad aures venientes non facilius admittatis, ne præpopere, vel, indebite videantur restitui."

(4) Sane ut animadvertunt Fratres Ballerini *Observat. in 1. part. Diss. 5. Quesnelli num. 30. opp. S. Leonis t. 2. col. 791.*, sive inspiciantur acta Synodi an. 419. sive litteræ in causa Apiarii ad Bonifacium, & Cælestinum datæ, manifestum est, nulla unquam ex parte jus Sedis Apostolicæ recipiendi appellationes in discrimen fuisse vocatum. Omnis rei ratio petitur ex fraudis periculo, ex temporum dilationibus, ex testium, locorumque difficultatibus. Accedit, quod Apiarius simplex erat Presbyter, neque Africani Patres ob illas, quas memoravi, causas, expedire putabant, quod Presbyteris, ceterisque clericis transmarinæ appellationes permitterentur. Nam cuius facile concessa appellandi facultate, fere quotidie redissent pericula, & difficultates, quarum causa illam Apia-

rii provocationem ægre ferebant. His incommodis hactenus obviam ierat Africanæ Ecclesiæ consuetudo, per quam receptum erat, ut clericorum causæ in ea regione finirentur; quare Africani Patres illa incommoda, & pericula objiciebant, illamque urgebant consuetudinem, ne Apiarii provocatio admitteretur. Neque vero cum illi consuetudinem proponebat, quidquam detrahebant de jure Primatus, quod nunquam in discrimen revocarunt. Nam eo firmo, & immoto, per legitimam consuetudinem, quæ scilicet cum expresso, aut tacito Summi Pontificis consensu fuisset inducta, potuissent Africani jus acquirere finiendi in sua regione, sine ullo appellationis beneficio, suorum clericorum controversias. Simili modo quamquam jus confugiendi ad Principem semper integrum esse debeat, tamen populus ei subditus per consuetudinem acquirere potest privilegium iudicandi suorum causas sine appellatione, ut docet Grotius *de Jur. bell. & pac. l. 2. c. 4. §. 23.*; neque ideo quis dicat, Principem in civili republica non habere potestatem, quæ summo imperio affixa est. Hanc igitur consuetudinem Africani Patres urgebant, ignorantes, eam à Sardicensi Concilio rumpam, sublatamque fuisse, eamque ut firmarent consuetudinem, an. 418. novum illum edidit canonem, ne Presbyteri, & clerici ad transmarina iudicia confugerent. Sane Pontifex in ea controversia proponebat canones Sardicenses, quos Nicænos vocabat, quod hi illis confirmati fuerant et quod fuerant conditi à pluribus Episcopis, qui Nicænæ Synodo interfuerant, ut observat Amortius *Elem. jur. canonic. t. 1. p. 5. seq.* Responderunt Afri, se hos canones ignorare, agentes in *Ep. ad Cælestinum* apud Coustantium *Ep. Pontific. Roman. n. 4. col. 1061., & 1062.*; "Nam ut aliqui, tamquam à tuæ sanctitatis latere, mittantur, in nulla invenimus, Patrum synodo constitutum; quia illud, quod pridem per eundem Corepiscopum nostrum Faustinum tamquam ex parte Nicæni concilii exinde transmisisti, in conciliis verioribus... tale, aliquid non potuimus reperire." Quibus ex verbis manifestum est, eos sine cunctatione paruisse, si canones novissent Sardicensis Concilii, cui, præter ceteros, etiam Gratus Carthaginensis Episcopus interfuerat, uti observant Coustantius in *Not. lit. E. l. c.*, & Tillemontius *art. 324. in Vit. Augustin. t. 13. p. 864.*, qui de cetero his appellationibus minus favent. Revera ipsi Africani Patres an. 419. ad Zosimum dedere litteras, quarum mentio est in *Ep. 2. ad Bonifacium I.* apud Coustantium *col. 1012. & 1014.*, & quibus ipsi dicunt hæc: "curavimus, ut ea (*Sardicensia decreta*) servari sine ulla injuria paulisper sineremus, usque ad inquisitionem statutorum Nicæni Concilii." Ipsa hæc temporis Concilia demonstrat, Afros, repertis canonibus, de quibus quærebatur, statim Summo Pontifici obsequuturos. Late hoc argumentum persequuntur Fratres Ballerini *cit. Observat. in 1. part. Dissert. 5. Quesnelli col. 955. et seq.* Atque hæc quidem de Presbyteri appellatione disputatio fuit; verum de Episcoporum ad

Sedem Apostolicam appellationibus minime actum est, neque iis unquam Africani Patres resisterunt. Imo & *remotissima*, & *recentia*, uti loquitur Augustinus *loc. cit.* erant exempla appellationum; & vero ipse Augustinus appellationes memorat Prisci Victoris, Laurentii, Antonii Fussalensis, qui omnes Africani Episcopi erant. In eadem causa sunt Cæcilianus, & Lupicinus, similiter Africani Episcopo; ex quibus intelligitur consuetudinem, quam Afri de Presbyteris, minoribusque clericis urgebant, nunquam ad Episcopos fuisse tractam. Revera de appellationibus clericorum erat Africanus Canon, quem in illo controversiæ æstu Afri condiderant, ut firmerent consuetudinem, quam proponebant; sed de Episcopis nusquam cautum fuerat, ut ipsi Apostolicam Sedem non appellarent. Neque scrupulum aliquem injicere potest id, quod Carthaginensi Concilio an. 419. *can. 28.* apud Dionysium *cod. can. Eccl. Afric. in Biblioth. Jur. can. Justelli t. 1. p. 344. ed. Paris. 1661.* constitutum est; quo quidem canone confirmatur id, quod de veritis Presbyterorum, aliorumque clericorum appellationibus superiori anno sancitum fuerat, atque additur, *sicut et de Episcopis sæpius constitutum est.* Verba hæc quibusdam viris doctis, præsertim Natali Alexandro *Histor. Ecclesiast. dissert. 28. in sæc. IV. prop. 3. t. 4. p. 479. ed. cit.*, & Orsio Cardinali *Histor. ecclesiast. l. 27. n. 36. t. 12. p. 134. ed. Rom. falsa*, ac per fraudem adjecta videntur. Sed utut vera, & germana habeantur, certe eo canone prohiberi non possunt Episcoporum appellationes, quæ sæpius vetitæ dicuntur; & tamen nunquam eas vetitas fuisse constat, quin earum *et remotissima*, & *recentia* exempla sunt, ut loquitur Augustinus. Adde, quod Africani Patres in Apiarii causa *usque ad inquisitionem Nicænorum curarunt servanda à Zosimo prolata statuta*, uti ipsi loquuntur *in cit. Ep. 2. ad Bonifacium I.*, ac denique cuncta sunt composita, uti patet ex epistola ad Bonifacium, quam describunt Mansius *t. 4. Concilior. p. 481.*, & Amortius *Elem. jur. canon. t. 1. in Append. p. 438. ed. Ven. 1763.* Quis credat, eo ipso anno, quo omnia sunt composita, contra jus hætenus observatum, contra consuetudinem tum antiquioris, tum recentioris temporis, Episcopos appellare Summum Pontificem fuisse prohibitos? Itaque longe alius hujus canonis sensus est, quod solide, nervoseque ostendunt Fratres Ballerini *l. c. col. 966.*, & Cl. Zaccaria *Anti-Febron. t. 3. l. 3. c. 4. n. 12.* Scilicet eo canone id constituitur, ut Presbyteri ad transmarina judicia non confugiant, sed Prælati, aut universale concilium appellent; quæ appellatio ad Prælati, aut ad universale concilium sæpius de Episcopis constituta est. Id vero non excludit transmarinas appellationes Episcoporum; sed sicuti Episcopi in appellationibus, quas in provinciis interposuerant, iudices habebant Prælati, aut universale concilium, ita etiam Presbyteri, ac Diaconi iisdem iudiciis in postum uti jubeantur.

§. XXVIII. Lapsu temporum jus hoc appellationum ad Summum Pontificem etiam Ecclesiæ lege (1), & consuetudine (2) firmatum est. Verum utraque non novum jus constituit, sed jam constitutum, & hærens in Primatu confirmavit (3). Quare qui jus quarundam appellationum Summo Pontifici tantum esse putant ex jure Patriarchico, ii faciunt, ut quod ex jure Divino Pontifex habet, id ex jure Ecclesiastico habere videatur. Sed Patriarchas supra Episcopos posuit sola lex Ecclesiæ, Summum Pontificem ipse Christus. Itaque illi opus habent Ecclesiæ lege, sine qua Episcopis superiores non sunt, ut appellationes recipiant à sententiis Episcoporum; sed hac lege Ecclesiæ, & hoc jure Patriarchico opus non habet Summus Pontifex qui à Christo supra Episcopos jurisdictionem accepit.

(1) Jus appellationum ad Sedem Apostolicam confirmatum fuisse Sardicensi Concilio ita compertum, exploratumque est, ut se plane ecclesiasticæ historiæ rudes, & ignaros fateantur, qui huc etiam pertrahunt Isidorianas Decretales, quæ post quinque fere sæcula in manus hominum pervenerunt. Nolo in horum ineptiis refundendis frustra operam terere; quia si jam an. 347., quo Synodus Sardicensis habita est, jus appellationum ad Sedem Apostolicam probatum, confirmatumque fuerat, plane se deridendos præbent, qui ea de re initium juris positivi à falsis Isidori decretalibus ducendum esse arbitrantur. Sunt autem in Sardicensi Concilio canones tres, qui ad hunc locum pertinent, nimirum *can. 3. 4. 7. seu 5. t. 2. Concil. col. 659. collect. Labbæi. can. 3.*, ut ostendunt Fratres Ballerini *l. c. col. 947.*, non pertinet ad appellationes, quæ post omnia gradatim excusa judicia postremo loco ad Sedem Apostolicam interponuntur; sed pertinet ad secundum iudicium, quod statim post primum iudicium à Summo Pontifice constitueretur. Novum id quidem erat ex eorum temporum consuetudine, ut qui primo iudicio damnatus fuerat, non statim iret ad Episcopos finitimæ provinciæ, ut cautum erat Concilio Antiocheno *can. 14. Concil. t. 2. col. 591. collect. Labbæi*; propterea dictum est: "Si vobis placet, S. Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur, ab his, qui causam examinarunt, Julio Romano Episcopo, & si judicaverit renovandum esse iudicium, renovetur, & det iudicium." Sed ratio Primatus, & studium coercendi audaciam Eusebianorum, qui Romano Pontifici in causis Orientis jus suum eripere conabantur, fecit, ut novum illud jus constitueretur. De appellationibus diserte agunt Canones 4. & 7. seu 5., iisque constitu-

tum est, quod Summus Pontifex appellationes recipiat, ac det iudices appellatibus, vel ipse *causa cognita sententiam ferat*. Quod clarius explicat interpretatio Dionysii Exigui *cit. can. 4.* quæ his est concepta verbis: "Cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, & proclamaverit, agendum sibi negotium in Urbe Roma; alter Episcopus in ejus cathedra, post appellationem ejus, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata." Basnagius, Du-Pinius, Quesnellus, & ceteri, qui Sardicenses Canones in Oriente receptos negant, refutantur certissimis testimoniis, & monumentis, quæ, præter ceteros, collegerunt Fratres Ballerini *cit. t. 2. opp. S. Leon. col. 95. et t. 3. p. xxxiv. et seq.*, ac Josephus Sim. Assemanius *Biblioth. jur. Orient. t. 1. l. 1. c. 5. p. 110.* Recte Græcorum canonum interpres Theodorus Prodromus Senior apud Papadopolum *Prænot. mystag. p. 367.* de his canonibus Sardicensibus dicit hæc: "Damnatis in omni iudicio semper licet appellare ad Romanum Episcopum, & hujus imperio iterum iudicari, aut ab eo, aut à suis legatis." De Sardicensibus canonibus, præter Ballerinos, accurate, & copiose egerunt Natalis Alexander *Hist. eccles. Diss. 28. in sæc. 4. t. 4. p. 462. et seq. cit. ed. Ven.*, Zaccaria *Anti-Febronio t. 3. l. 3. c. 3. p. 478. ed. Casenæ et Anti-Febr. vind. Diss. 8. c. 5. n. 5. p. 456. et seq. t. 3.*, & Marchettus *dei Concilio di Sardica par. 2. §. 2. p. 111.*, à quibus omnia, quæ contra jus appellationum ex his canonibus peti solent, graviter, ac solide refutantur.

(2) Appellationum, quæ ad Sedem Apostolicam ex omnibus mundi partibus interpositæ sunt, tum ante, tum post Sardicense Concilium, magnus numerus est. Anno 142. à iudicio Synopensis Episcopi, à quo ob stuprum de gradu dimotus fuerat, Marcio Romanam venit, ut à Sede Apostolica pacem, & communionem obtineret. Negant Launojus, de Marca, Du-Pinius, pluresque Prostantes, Marcionis appellationem veram esse appellationem, sed aliud ostendunt Bellarminus *De Rom. Pont. l. 2. c. 21. opp. t. 1. p. 331. ed. Ven. 1721.* Christianus Lupus *de Appellat. Diss. 1. c. 18.* Mansius, & Roncaglia *in Natal. Alexandr. Histor. eccles. sæc. 4. Diss. 28. t. 4. p. 481. seq. ed. Ven. 1776.*, Zaccaria *Anti-Febron. par. 2. l. 3. c. 2. n. 2.* Anno 250. Privatus Lambesitanus damnatus à synodo 90. Episcoporum litteras communionis à S. Cornelio Pontifice fraudulenter impetrare conatus est; quod sane, non nisi cognita, & revocata synodi sententia, fieri poterat. Unde veram appellationem ipse Constantius educit *Ep. Pontif. Roman. in notit. Ep. Non extant. Steph. I. §. 2. n. 4. col. 223.* Biennio post Fortunatus, aliique Africanæ Ecclesiæ Presbyteri; anno autem 262. Basilides Asuricensis, & Martialis Emeritensis Episcopus Apostolicam Sedem appellarunt. Cyprianus *Ep. 68. col. 253. ed. Baluzii Ven. 1728.*

nullam adversus hanc appellationem querelam proponit; tantum dicit eam obreptitiam, & ita jus appellationis agnoscit. Exemplum hoc vetusto juri appellationum confirmando aptissimum esse, animadvertunt Baluzius *Not. 27. in cit. Ep. 68. col. 260.*, & Fratres Ballerini *cit. t. 2. Opp. S. Leonis col. 931.* Eodem anno Paulus Samosatenus ab Antiocheno Concilio depositus suam iterum causam apud Felicem Pontificem agendam curavit; qua de re copiose agit Cl. Zaccaria *Anti-Febron. part. 2. l. 3. c. 2. §. 6.* Anno 313. Cæcilianus Carthaginensis Episcopus iudicatus, & ejectus à Synodo Carthaginensi multarum provinciarum Melchiam Pontificem appellavit, ab eoque, causa cognita, absolutus est. Denique anno 341. celebris est Athanasii appellatio, de qua agit Sozomenus *Hist. l. 3. c. 8. p. 102. ed. Cantabrig.*, ac Gelasius I. *Ep. 13. ad Dardan.* apud Labbæum *t. 5. col. 329. ed. Ven.* habet hæc: "Sanctæ memoriæ quippe Athanasium Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensus, absolvit." Atque hanc quidem appellationem in discrimen revocare ausus non est Constantius Arianus Imperator, sed tantum apud Liberium egit, ut ejus quoque iudicio Athanasius damnaretur, sicuti patet ex *Dialog. int. Liberium & Constantium* apud Coustantium *Ep. Pontif. Roman. col. 433. & seq.* Sunt & alia harum appellationum Sardicensi Concilio antiquiorum exempla, quæ omnia, præter ceteros, collegit Auctor dissertationis Romæ editæ 1768. *de Appellationibus ad Romanum Pontificem.* Post Sardicense Concilium plura etiam sunt de his appellationibus monumenta. Nam sæculo IV. Eusthatus Sebastenus Episcopus cum in Concilio Melitinensi Arianorum depositus fuisset, Liberium Pontificem appellavit, à quo restitutus est; qua de re confer ea, quæ diximus *l. 1. tit. 3. sect. 1. §. 18. not. 5. p. 179.* Eodem sæculo Petrus Alexandrinæ Ecclesiæ Sacerdos; itemque Instantius, Salvianus, Priscillianus Apostolicam Sedem appellarunt. Initio V. sæculi appellatio occurrit S. Jo. Chrysostomi, de qua multa à me dicta sunt *cit. p. 179.*, & quam adversus Launojum, Du-pinium, Quesnellium, Giannonium, Petrum de Marca, & ceteros late vindicant David *Jugemens canon. chap. 7. art. 5.*, Natalis Alexander *l. c. p. 466.* ibique Mansius *in Not.*, Pagius *in Baironium ad an. 404. n. 16. t. 6. p. 433. ed. Lucæ*, Christianus Lupus *de Appellation. Dis. 1. c. 27.*, Bianchius *dell' Esterna Polizia della Chiesa t. 5. par. 2. p. 81.*, Zaccaria *Anti-Febronio t. 3. p. 503. & seq.* Atque hæc quidem Chrysostomi appellatio non fidei, sed meræ disciplinæ causam respiciebat; unde educitur, ut recte monet Natalis Alexander *p. 467.*, jus appellationum ad Sedem Apostolicam non tantum in rebus fidei, sed etiam disciplinæ. Pertinent ad idem sæculum V. appellationes Bubalii, & Tauriani ad Innocentium I., uti patet ex ejus *Ep. ad Episc. Macedon.* apud Coustantium *col. 841.*, Cælestii Presbyteri, & Patrocli Arelaten-

sis ad Zosimum, qui utramque memorat *Ep. 2. ad Aurel. & ep. 5.* apud eundem Coustantium *col. 944. et 959.*, item quatuor illæ ex Africa appellationes, quas ab Augustino recenseri diximus, Pervii Episcopi, de quo loquitur Bonifacius I. *ep. ad Rufum 13.* apud Coustantium *col. 1036.*, Eutherii Thyanensis, & Helladii Tarsensis, qui nomine Episcoporum Euphratesiæ, utriusque Ciliciæ, Cappadociæ secundæ, Bithyniæ, Thessaliæ, & Mœsiæ ad Sixtum III. confugerunt, uti constat ex eorum epistola apud Coustantium *col. 1245. et seq.*, Iddux Smirnenensis Episcopi ad eundem Sixtum III., qui eam memorat *ep. 9. n. 3. col. 1266.* apud Coustantium. De Gallicanis appellationibus celebre est testimonium S. Leonis M., qui *ep. 10. ed. Ballerin. t. 1. col. 634.* inquit, "à Gallicanis innumeris relationibus, esse consultam Sedem Apostolicam, & quemadmodum vetus consuetudo poscebat, per diversarum appellationem causarum, aut retractata ab ea, aut confirmata fuisse judicia." Mitto appellationes Chelidonii, Lupicini, Eutychetis, S. Flaviani, Theodoriti, Salomonis Presbyteri, Stephani Larissæi, Contumeliosi Episcopi Rejensis, ceteras, quarum magnus est numerus, quæque ab iis, quos supra indicaui scriptoribus accurate describuntur. Consistam in appellationibus Honorati Archidiaconi Salonensis, Felicissimi, & Vicentii Diaconorum, Hadriani Episcopi Thebani, Joannis Presbyteri Isauriæ, Joannis Presbyteri Chalcedonensis, & Athanasii Monachi, Claudii Abbatis, Pauli Episcopi Africani, Florentii Episcopi Epidauri, Donati Iconi Numidiæ, Januarii Malacæ, Alcisonis Corcyrensis, quarum appellationum omnium testis, est S. Gregorius M. *l. 1. Ep. 19. opp. 20. t. 2. col. 503. 504. 566., l. 3. Ep. 6. 7. 8. 9. et 53. col. 627. seq. et col. 662., l. 6. Ep. 14. 15. 16. 24. 63. col. 803. 804. 809. 838., l. 12. Ep. 8. col. 1186., l. 13. Ep. 45. col. 1250. seq., l. 14. Ep. 7. et 8. col. 1264. et 1266. ed. Paris. 1705.* Vide etiam Ferrandum *can. 59.* apud Justellum *Biblioth. jur. can. t. 1. p. 450. ed. Paris.*, & Capitularia Caroli M. *l. 7. c. 315.* apud Baluzium *Capitular. Reg. Fran. t. 1. col. 731. et c. 412. col. 745. ed. Ven. 1772.* Postremo rem concludam Gelasii I. verbis *Ep. 4. seu in Commonitor. ad Faustum Magistrum t. 5. Concil. col. 295. Collect. Labbæi cit. ed. Ven.* "nobis, inquit, opponunt canones, dum nesciunt, quid loquantur, contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primæ sedi sana, rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus Sedis examen voluere deferri; ab ipsa vero, nusquam prorsus appellari debere sanxerunt.

(3) Quæ de Primatus jure dicta sunt, ostendunt, ei prorsus hære jus appellationum; idque etiam confirmant exempla appellationum Sardicensi Concilio antiquiorum. Nam si jus hoc primum his canonibus statutum fuisset, nullæ ante eos occurrerent ad Apostolicam sedem appellationes. Hinc eas ex ipso jure Primatus repetunt S. Bonifacius I. *Ep. 14. ad Thessal. Epis. col. 1038.* apud Cou-

stantium, Agapitus *ep. 4. ad Justinianum Imperat.* apud Labbæum *Collect. Conc. t. 5. col. 942. ed. Ven.*, Agatho in Concilio Romano *ibid. t. 7. col. 606.*, Gelasius I. *in cit. Common. ad Faustum* apud Labbæum *t. 5. Conc. col. 297.*, Valentinianus III. *ep. ad Theodos. opp. S. Leon. p. 201. ed. Rom.*, & S. Bernardus *de considerat. ad Eugen. l. 3. c. 2. opp. t. 2. p. 370. ed. Ven. 1781.* Appellatur, inquit, de toto mundo ad te. Id quidem in testimonium singularis Primatus tui. Reliqui Patres, quos inter sunt S. Innocentius I. *ep. 2. ad Vittric. n. 6.* apud Coustantium *col. 749.*, Julius I. *Ep. I. ad Eusebian. n. 22.* apud eundem Coustantium *col. 386.*, Leo M. *ep. 10. ad Viennens. episc. c. 2. opp. t. 1. col. 634. ed. Ballerin.*, ceteri, quos mitto, nec nimius sim, hanc ajunt, perpetuo fuisse Ecclesiæ consuetudinem, ut ab omnibus Summus Pontifex appellaretur; quæ perpetua consuendo tantum ad jus primatus referri potest. Ipse Quenellus, qui tanto studio appellationibus adversatur *Diss. 16. in S. Leon. §. 14. n. 4.* fateri vel invitatus debuit; "Gallicanos, cum appellationes, ad Primatus Pontificis dignitatem, ac potentiorum, ut Irænæus vocat principalitatem."

§. XXIX. Jus Patriarchicum inesse dicimus in Summo Pontifice, propterea quod lex Ecclesiæ quæ in Oriente inter ipsum, & Episcopos esse voluit Patriarchas, medium hunc gradum in Occidente non constituit; ideoque Pontifex Occidentis Patriarcha appellatur, quoniam eum quoque occupat in Occidente locum, qui in Oriente datus est certis Episcopis, quos Ecclesia ceteris in eâ regione superiores fecit. Sed tum in Oriente, tum in Occidente Primas, & caput Ecclesiæ est; & jus annexum Potestati superiori, qualis est Primatus, ad inferiorem, quæ in illa inest, hoc est ad Patriarchatum, referri non potest. Simili modo si Princeps, qui summo potitur imperio, aut Ducis in bello, aut Judicis civilium controversiarum partes velit sustinere, quidquid in utroque munere gerit, non ex mera judicis, ducisve potestate gerit, sed ex potestate summi imperii, in qua utraque illa potestas in-sita & affixa est (1).

(1) Confer Heineccium *Elem. jur. natur. et gent. l. 2. c. 8. §. 156. et 157. et c. 9. §. 192. opp. t. 8. p. 213. et 229. ed. Neap. cit.*

§. XXX. Inter appellationes, quæ ex Oriente, quæ-

que ex Occidente ad Summum Pontificem interponuntur, hoc discrimen est, quod illæ, cum gradatim fiunt iudicium postulant Patriarcharum antequam Capituli, & Primatis iudicium subeant; hæ vero à Metropolitani statim ad hunc Primatem, & caput deferuntur. Sed utroque loco Primas est, qui appellatur, & qui iudicat. Si quid Pontifex ageret annexum soli Patriarchatu, non Primatu, id quidem ageret tamquam Patriarcha, non tamquam Primas; sed cum ipse habeat jus appellationum ex Primatu, non ex Patriarchatu, semper tamquam Primas appellationes recipit, quocumque ex loco procedant.

§. XXXI. Quod si jus appellationum oritur ex potestate, & jurisdictione, quæ in Primatu hæret, consequens est, ut Pontifex, cum ex ea potestate, & jurisdictione appellationes recipit, possit suo lubitu vel causas ipse cognoscere, vel iudices, qui eas cognoscant, constituere in loco unde appellatur. Ita in civili republica alterutrum facit Princeps arbitrato suo; quoniam jus appellationum adhæret in summa potestate, cum qua reipublicæ præpositus est. Alicubi quidem lex Ecclesiæ, aut consuetudo potest efficere, ut propter locorum longinquitatem, difficultatem rerum, aliasve causas ejusmodi dentur iudices, in provincia, unde appellatio interposita est; verum neque Ecclesiæ lex, neque consuetudo potuit eripere Summo Pontifici potestatem, & jurisdictionem, quam à Christo accepit (1).

(1) Sane maxima pars appellationum, quas supra descripsi, pertinent ad iudicia, quæ à Summo Pontifice Romæ acta sunt; & Sardicensibus canonibus, uti ostendi loco superiore, diserte cautum est, ut Romæ causæ agerentur. Argumentum hoc, præter ceteros, solide, copioseque persequuntur Fratres Ballerini *cit. t. 2. Opp. S. Leonis col. 983.*, & Cl. Zaccaria *Anti-Febron. vindic. par. 3. Diss. 8. c. 6. p. 495. et seq.* Illud ridiculum, quod habet Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. canon. par. 3. c. 28.* Is enim §. 4. "libens agnoscit, jus appellandi Romanam Sedem à synodorum inferiorum iudiciis, tamquam consecaneum, Primatus Romani Pontificis in universam Ecclesiam haberi posse; est enim Romanus Pontifex ceteris Episcopis superior; naturalis vero ratio dicit, ab inferioribus ad superiorem appellan-

dum." Tum §. 5. *et seq.* conatur ostendere, Romanos Pontifices eo jure usos non fuisse; postea Sardicensi Concilio eis dandi iudices facultatem fuisse concessam, hos canones serius fuisse receptos, denique per falsas Isidori decretales Summos Pontifices non tantum dandi iudices, sed etiam in iudicandi causis appellationum potestatem obtinuisse. Mitto omnia, quæ supra dixi, ac suis ipsis principiis Cavallarium urgeo. Si jus appellationum "consecaneum est Primatus Romani Pontificis in universam Ecclesiam, si ipse appellatur, quia ceteris Episcopis superior est, et naturalis ratio dicit, ab inferioribus ad superiorem appellandum," hoc est si jus appellationum originem habet à Jure Divino, à quo certe Primatus oritur, quid Summus Pontifex opus habuit canonibus Sardicensibus, aut falsis Isidori decretalibus? Non hæ decretales, neque illi canones dederunt jus appellationum, sed dedit ipse Christus, qui Primatum instituit. Mitto cetera, quæ Cavallarius cumulat contra jus appellationum, quod in ipso Primatu inesse demonstravimus. Nam ipsa sunt argumenta Bohemeri, Van-Espenii, Febronii, ceterorum, quos supra refutavimus, ut proinde eadem omnia quadrent etiam in Cavallarium, qui aliorum errores litteris consignavit. Simili plane de causa "in notis, ad titulum de Judiciaria Ecclesiæ potestate" separatim non refutavimus Cavallarium, qui *Inst. canon. par. 3. c. 2. et 3.* adversus iudiciariam in causis civilibus Ecclesiæ potestatem multa habet, quæ à Du-Pinio, Fevretio, Van-Espenio, ceterisque similibus desumpta sunt. Nam eorum ineptiis explosiis, atque reiectis, etiam Cavallario, cujus par omnino causa est, satisfactum arbitramur. Liceat mihi hoc loco, quoniam memoravi Isidori Mercatoris collectionem, cujus sæpe in his Institutionibus mentio occurrit, aliquid animadvertere, quod post editum tomum I. earumdem Institutionum, ubi de hac collectione disserui *p. 67. et seq.* intellexi ex Miss. epistola P. Burrieli data ad Franciscum Ravagum die 22. Decembris an. 1752., quam mihi legendum dedit V. Cl. Laurentius Hervas, qui etiam illius partem descripsit in opere, cui titulus *Storia della vita dell' Uomo t. 2. l. 4. c. 11. p. 191.* Tradit nimirum Burriellus, Isidorum usum præsertim fuisse Hispanica collectione canonum, cui multa addidit ingenio suo, multaque emendavit, atque detraxit, ut suum illud figmentum componeret, quod & ego observavi in *prolegomenis t. 1. c. 5. §. 6. p. 68. et seq.* Illud in primis monet ipse Burriellus, sese omnia Hispaniarum archiva diligentissime lustrasse, neque ullum unquam manuscriptum codicem ejus collectionis reperire potuisse; quod argumento est plane maximo, Hispanos, qui Isidorum conferentes cum ea collectione, quæ in omnium manibus versabatur, nullo negotio fraudem detegere potuissent. Isidori figmenta penitus ignorasse. Illam autem collectionem Gotico-Hispanicam describit Burriellus litteris ad Canonicum Petrum

de Castro datis die 30. Decembris an. 1754., quas equidem litteras apud eundem eruditum virum Laurentium Hervas legi. Scilicet ea continet canones XX. Nicænos; quos continuo sequuntur aliarum Græcarum Synodorum Canones in latium sermonem conversi; sed hæc versio diversa est à Dionysiana, atque eadem magna ex parte est, quam dedit Isidorus Mercator, cuius nomine eam Harduinus edidit. Atque hæc causa est, propter quam multi in Galliis putaverint, Isidori collectionem in Hispaniis fuisse absolutam, quia nimirum Isidorus ex collectione Gotico-Hispanica fere integram Græcorum canonum versionem arripuit. Novum hinc argumentum educitur, ex quo patet, non modo nullas fuisse in hac Isidori collectione Pontificum Romanorum partes, sed ipsos etiam nullam ejus rationem habuisse; quam si habuissent, illam certe mississent ad Ecclesiam Hispanicam, quæ semper magnam habuit cum Romana Ecclesia conjunctionem. Sane pars altera collectionis Gotico-Hispanicæ constat ex Decretalibus Summorum Pontificum centum, ac duabus, iisque omnibus certæ fidei, quas sequitur Decretalis *de libris recipiendis*, & non recipiendis, unde Gratianus desumpsit *Can. Sancta Romana 3. Dist. 15.*, qui canon, uti testatur Burrielius *cit. Ep. ad Canon. de Castro*, in omnibus Codicibus non Gelasio, sed Hormisdæ tribuitur. Optandum maxime esset, ut præclara Hispanorum natio, quæ viris abundat ingenio, ac doctrina plenis, in lucem emitteret collectionem Gotico-Hispanicam, quam duabus illis litteris Burrielius memorat, quamque ipse illustravit; magnum exinde lumen acciperet ecclesiastica jurisprudentia, & multa forte occurrerent emendanda in operibus eorum, qui antiquas canonum collectiones ediderunt. Certe testatur Burrielius, multa se animadvertisse minus vere, & minus accurate scripta à Card. Aguirio, & à Cajetano Cennio, qui hæcenus visi sunt Hispanicæ Canonum collectiones omnium diligentissime expendisse.

TITULUS XVI.

De in integrum restitutione.

I. In integrum restitutio quid?	VII. Effectus restitutionis in integrum.
II. & III. Qui habeant beneficium restitutionis in integrum?	VIII. Supplicatio Principi oblata.
IV. Quibus in rebus detur?	IX. Confirmatio Apostolica.
V. & VI. Qui in integrum restituant?	X. Oris aperitio.

§. I.

Qui appellationis remedio uti non potest, beneficium habet restitutionis in integrum, per quam omnia

in antiquum statum restituuntur. Definitur autem in integrum restitutio à Paulo IC. (1) redintegrandæ rei, vel causæ actio (2). Datur hoc remedium extra ordinem, ut subsidio sit iis, quibus aliæ desunt actiones per quas jus suum consequantur. Quare cum actus ipso jure irritus est, aut cum aliud suppetit ordinarium civile remedium, in integrum restitutio dari non solet (3).

(1) *Recept. sentent. l. 1. tit. 7. §. 1.* apud Schultingium *Jurisprud. vet. Ante-Justinian. p. 233. ed. Lipsiæ 1737.*

(2) Actionis vocabulum generatim hic accipitur pro quovis juris remedio, quod quis vel intendit, vel à Magistratu conceditur, ut in *l. 37. ff. de Obligat. & action.* Ab Isidoro *Origin. l. 5. c. 25.* in integrum restitutio definitur, *causæ, vel rei reparatio.*

(3) *L. 17. ff. de Minor.*

§. II. Non temere, ac sine delectu, sed tantum justis de causis in integrum restitutio conceditur. Majores XXV. annis non restituuntur, nisi demonstrata causa læsionis, quæ culpa vacat: qualis est dolus alterius (1), causa metus, alienatio judicii mutandi causa facta (2), absentia, aut justus error (3); denique si qua alia iudici justa causa videatur (4). Minores annis XXV. propter lubricam ætatem, probata læsione, restituuntur (5); modo restitutio petatur intra quadriennium à tempore, quo minores esse desinunt.

(1) *Cap. 4. de In integr. restit., cap. 6. de his quæ vi metusve.*

(2) *L. 1. ff. de Alien. jud., c. 1. eod., c. 11. de jud.* Extat in Pandectis, atque in Decretalibus *titulus de Alienatione judicii mutandi causa facta.* Fit autem hæc alienatio, quoties pars altera, quæ litem habet, dolo malo jus suum in aliquem transfert, & facit *commutationem*, ut loquitur *c. 1. de Alienat. jud. mutand. caus.,* veluti si vendat, aut cedat potentioribus, ut adversario gravius negotium ingerat, atque ejus conditionem deteriore faciat.

(3) *L. 2. ff. de Restit. in integr., c. 4. eod.* Vide etiam Paulum *Recept. sentent. l. 1. tit. 7. §. 1.* apud Schultingium *l. & ed. cit. p. 233.*

(4) *L. 1. ff. Ex quib. caus. major., c. 4. de In integr. restit.*

(5) *L. 2. cod. de Filiofam. min., c. 4. de In integr. restit.* Concessa autem in integrum restitutione minori, etiam ejus fidejussori succurritur, ut inquit Ulpianus in *l. 51. ff. de Procurat.* Consule Edmundum Merillium *Observ. l. 4. c. 10. p. 128. ed. Neap. 1720.*